

Jämsän kaupungin

ESIOPETUSSUUNNITELMA

2011

JOHDANTO.....	4
1. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄT JA YLEISET TAVOITTEET.....	4
1.1. Tehtävä.....	4
1.2. Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet.....	4
1.3. Visio.....	7
1.4. Esiopetuksen toiminta-ajatus.....	7
1.5. Arvot.....	7
2. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	8
2.1. Esiopetuksen järjestäminen.....	8
2.2. Oppimiskäsitys.....	8
2.3. Oppimisympäristö.....	8
2.4. Työtavat.....	9
3. ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT.....	9
3.1. Eheyttäminen.....	9
3.2. Keskeiset sisältöalueet.....	9
3.2.1. Kieli ja vuorovaikutus.....	9
3.2.2. Matematiikka.....	10
3.2.3. Etiikka ja katsomus.....	11
3.2.4. Ympäristö- ja luonnontieto.....	13
3.2.5. Terveys.....	13
3.2.6. Fyysinen ja motorinen kehitys.....	14
3.2.7. Taide ja kulttuuri.....	15
4. KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA.....	17
4.1. Esiopetuksen yleinen tuki.....	18
4.2. Esiopetuksen tehostettu tuki.....	18
4.3. Esiopetuksen erityinen tuki.....	19
4.4. Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa.....	20
4.4.1. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma.....	20
4.4.2. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).....	21
5. KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA.....	22
5.1. Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki.....	22
5.1.1. Erityisopetus.....	22
5.1.2. Pidennetty oppivelvollisuus.....	23
5.2. Esiopetuksen muu tuki.....	23
5.2.1. Yhteistyö kotien kanssa.....	24
5.2.2. Tulkittamis- ja avustajapalveluiden järjestäminen.....	24
5.2.3. Kouluvalmiuksien arviointi.....	25
5.2.4. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa.....	26
5.3. Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.....	26
5.3.1. Oppilashuolto.....	26
5.3.2. Turvallisuuden edistäminen.....	27
5.3.3. Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen.....	29
6. ERI KIELI-JA KULTTUURIRYHMIEN SEKÄ ERITYISEN KOULUTUSTEHTÄVÄN MUKAINEN ESIOPETUS, VIERASKIELINEN ESIOPETUS JA KOTIMAISTEN KIELTEN KIELIKYLPY.....	31
6.1 Saamenkieliset.....	31

6.2 Romanikieliset.....	31
6.3 Viittomakieliset	31
6.4 Maahanmuuttajat	32
6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	32
6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten	34
kielten kielikylpy	34
7. ARVIOINTI	34
7.1. Esiopetuksen lapsikohtaiset tavoitesuunnitelmat	34
7.2. Lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta	35
7.3. Esiopetuksesta annettava osallistumistodistus.....	35
7.4. Esiopetuksen toteutumisen arviointi.....	35
7.5. Esiopetuksen opetussuunnitelman arviointi	35

JOHDANTO

1. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄT JA YLEISET TAVOITTEET

1.1. Tehtävä

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Siinä tuetaan ja seurataan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa on huomioitava myös sukupuolten erityistarpeet. Esiopetuksessa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen järjestämisessä tulee siten ottaa huomioon toisaalta muun varhaiskasvatuksen ja toisaalta perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Riippumatta siitä, toteutuuko esiopetus erillisryhmässä tai yhdistettynä muiden ikäryhmien kanssa, sen tavoitteet ja omaleimaisuus on kuitenkin aina otettava huomioon.

Jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää, että opettaja ja huoltajat sekä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

1.2. Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehitystarpeista ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Tavoitteisiin pyritään lapsen arkipäivässä pienin askelin harjoittelemalla. Aikuisen ja koko työyhteisön malli on tärkeää. Tavoitteet ovat ihanteita, joita kohden pyritään kunkin lapsen kehitystaso ja persoonallisuus huomioiden.

Lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu ja hänen oppimaan oppimisen taitonsa kehittyvät. Hän omaksuu perustietoja, -taitoja ja -valmiuksia oppimisen eri alueilta ikänsä ja edellytystensä mukaisesti. Leikin kautta oppiminen on keskeistä. Hän oppii ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa. Hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimishaasteet.

Esiopetuksessa arvostetaan lasten itseohjautuvaa leikkiä. Leikkiä käytetään myös oppimisen menetelmänä. Leikki on lapselle luontainen tapa ilmaista itseään ja olla vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa.

A. Tasapainoisuuteen ja itsehallintaan kasvamisen alue

Tavoitteet:

- realistinen minäkuva
- vahva itsetunto
- luottamus kasvattajiin ja lapsiin
- oppimisen ilo
- yllätysten ja pettymysten sietokyky
- hyvä fyysinen ja psyykinen terveys
- erilaisuuden hyväksyminen

Menetelmät:

- kannustaminen ja rohkaisu
- jokainen on hyvä jossain
- myönteinen ja hyväksyvä ilmapiiri
- luodaan tilaisuuksia, joissa voi kokea onnistumisia
- pettymysten ja pelkojen ilmaisu, käsittely ja voittaminen
- mahdollisuus monipuoliseen liikuntaan

B. Vastuuntuntoisuuteen kasvamisen alue

Tavoitteet:

- oma-aloitteisuus
- itsenäisyys ja itsenäinen päätöksen teko
- rehellisyys
- toisten huomioon ottaminen
- molemminpuolinen luottamus
- elollisen ja elottoman ympäristön kunnioittaminen

Menetelmät:

- yhteisten sääntöjen laatiminen ja hyväksyminen
- johdonmukaisuus
- rajat
- vastuu- ja luottamustehtävät
- tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen
- ongelmien ratkaisut (esim. riitojen ratkaisutilanne)

C. Itsenäiseen ja omaehtoiseen elämään kasvamisen alue

Tavoitteet:

- kyky ja uskallus omaan ajatteluun
- aloitekykyisyys ja omiin taitoihin luottaminen
- joustavuus ja puolensa pitäminen
- kyky olla yksin tuntematta oloaan yksinäiseksi
- omatoimisuus arkipäivän tilanteissa
- aktiivisuus oppimisessa

Menetelmät:

- omatoimisuuteen kannustaminen
- mahdollisuus itsenäiseen tutkimiseen, kokeiluun ja keksimiseen
- mahdollisuus yksin olemiseen

D. Yhteistyökykyisyyteen ja yhteisvastuuseen kasvamisen alue

Tavoitteet:

- huomioidaan lapsen yksilöllisyys ennen yhteisöllisyyttä
- erilaisuuden hyväksyminen
- yhteistyökyky
- myönteinen ja aktiivinen osallistuminen
- sitoutuminen yhteisiin sopimuksiin, sääntöihin ja rajoihin
- kuuntelemisen taito
- myönteinen ja välitön palaute
- kohteliaisuus ja hyvät käytöstavat

Menetelmät:

- annetaan myönteistä ja välitöntä palautetta
- mahdollisuus harjoitella tavoiteltavia taitoja käytännön tilanteissa
- koko työyhteisön esimerkki, aikuisten yhteistyö
- ryhmä- ja parityöskentely
- tutustuminen ryhmän jäseniin
- sekoitetaan vakiintuneita ryhmiä
- kuunteleminen

E. Hyvät tavat, elämää kunnioittavat eettiset valinnat, rauhantahtoisuus

Tavoitteet:

- hyvien tapojen ja kohteliaisuuden omaksuminen
- elollisen ja elottoman kunnioittaminen
- käsitys oikeasta ja väärästä
- oman käyttäytymisen seurausten ymmärtäminen
- rauhantahtoisuus

Menetelmät:

- annetaan malleja erimielisyyksien sovitteluun
- yhteisten ja sovittujen tapojen johdonmukainen noudattaminen
- tunteiden tunnistaminen, nimeäminen
- ristiriitojen ratkaiseminen neuvotellen ja keskustellen
- erehdysten sovittaminen
- yhteistyö kodin kanssa, yhteisten kasvatustavoitteiden löytäminen

1.3. Visio

Jämsän esiopetus järjestetään niin, että se tukee tavoitteellisesti, suunnitelmallisesti ja lapsilähtöisesti lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä tarjoten myönteisiä oppimiskokemuksia. Esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, jossa on huomioitu paikallinen omaleimaisuus. Jokaisessa esiopetuspaikassa yhdessä valitut arvot ovat toiminnan lähtökohtana. Yhteistyö kodin ja esiopetusta antavien yhteistyötahojen kanssa ja oman työn arviointi ovat arvostettuja toimintatapoja.

1.4. Esiopetuksen toiminta-ajatus

Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa lapsen oppimisen edellytyksiä tarjoamalla hänelle myönteisiä oppimiskokemuksia.

Tavoitteena on tukea lapsen kehitystä niin, että lapsi oppii selviytymään itsenäisesti erilaisissa tilanteissa ja toimimaan yhteistyössä toisten kanssa.

Esiopetuksessa jokaisella lapsella on oikeus tulla hyväksytyksi omana itsenään.

Toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon eheyttämisen periaate, toiminnallisuus ja leikki.

Suunnittelun lähtökohtana on yhteistyö vanhempien, henkilöstön ja lasten kanssa.

1.5. Arvot

”Arvot ovat asioita, joita organisaatiossa tavoitellaan tai pidetään tärkeänä. Arvot ovat kuvaus niistä periaatteista ja filosofioista, joita organisaatio haluaa korostaa toimiessaan kohti päämäärien osoittamaa suuntaa.” (Kangasoja 1999, Oppivaksi oppilaitokseksi, 40)

Arvot ovat täydellisyydessään saavuttamattomia päämääriä: hyvyys, totuus, kauneus ja pyhyys. Näitä kohti pyritään ohjaamalla lasta oikeudenmukaisuuteen, rehellisyyteen, elämän kunnioittamiseen ja tasa-arvoon. Kasvattaja välittää työyhteisön ja yhteiskunnan arvoja omalla persoonallaan ja esimerkillään.

Kukin työyksikkö pohtii arvojaan ja kirjaa ylös, miten arvot ohjaavat käytännön työtä. Keskustelu laitetaan käyntiin esiopetusta antavissa yksiköissä yhteistyössä henkilöstön ja vanhempien kanssa esiopetuksen alkaessa.

2. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1. Esiopetuksen järjestäminen

Esiopetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta päivästä. Esiopetus järjestetään siten, että lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Esiopetusyhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti. Lapsen esiopetuksen päivän tulee rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoillaan luoda mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn, leikkiin ja muuhun toimintaan, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, omaan rauhaan sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin. Jos esiopetukseen osallistuva lapsi käyttää lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, lapsen päivä tulee rakentaa kokonaisuudeksi ottaen huomioon esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen tavoitteet.

Esiopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Lasta tukeva, yhteisöllinen esiopetus arvostaa niin lasten, opettajien kuin muiden yhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, erityisesti alkuopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

2.2. Oppimiskäsitys

Esiopetuksessa oppiminen on aktiivinen, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuva päämääräsuuntautunut prosessi, joka usein sisältää ongelmanratkaisua. Näin tietoa ei voida suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä. Oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan antamalla virikkeitä toistensa ajattelun ja mielikuvituksen kehittämiseen.

2.3. Oppimisympäristö

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä jossa oppiminen tapahtuu. Hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Se tukee monipuolisesti lapsen kasvua ja oppimista sekä oman toiminnan arviointia. Fyysinen oppimisympäristö järjestetään turvallisesti. Turvallisessa ympäristössä lapsella on mahdollisuus leikkimiseen, tutkimiseen, liikkumiseen, lepoon ja omaan rauhaan. Oppimisympäristöä suunniteltaessa huomioidaan, että materiaalit ja välineet ovat helposti lapsen ulottuvilla.

Toiminnassa ollaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa lähiympäristön kanssa ja hyödynnetään paikallista omaleimaisuutta sekä seudun kulttuuritarjontaa. Esiopetuksen oppimisympäristön ilmapiiri on myönteinen, kiireetön, hyväksyvä ja kannustava. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota hyvän ryhmähengen syntyymiseen ja myönteisen

oppimisilmapiirin edistämiseen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn. Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus ovat keskeisiä asioita hyvän oppimisympäristön luomisessa. Turvallisessa ja lapsikeskeisessä ilmapiirissä lapsi voi yrittää, erehtyä, kokeilla ja keksiä rauhassa. Turvalliseen ilmapiiriin kuuluvat rajat ja lapseen kohdistuu myös odotuksia ja vaatimuksia.

Hyvä oppimisympäristö houkuttelee leikkiin ja toiminnallisuuteen ja miellyttää myös esteettisesti. Oppimisympäristössä huomioidaan kunkin lapsen henkilökohtaiset tavoitteet.

Oppimisympäristö on myös kieliympäristönä virikkeinen ja siinä pystytään järjestämään lapsen kielellistä kehitystä tukevaa toimintaa. Sen varustus tukee myös lapsen kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi.

2.4. Työtavat

Esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen

Esiopetuksessa oppiminen on aktiivinen prosessi, jossa lapsi rakentaa tietoa aiemmin opitun ja koetun tiedon varaan. Samalla hän muokkaa omia havaintojaan ja tietojaan uudelleen vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa opettaja kannustaa lasta tekemään itse omaa oppimistaan ohjaavia kysymyksiä ja vahvistaa lapsessa olevaa luottamusta löytää itse vastauksia. Esiopetus ei ole lapsen elämästä irrallista toimintaa, vaan siinä pyritään löytämään hänelle merkityksellisiä sisältöjä ja ottamaan lapset mukaan myös suunnitteluun ja arviointiin. Opettaja suunnittelee vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa kasvatuksen tavoitteita ja toiminnan sisältöjä. Myös toiminnan toteutumista tarkastellaan yhdessä lapsen ja vanhemman kanssa.

Esiopetuksen työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan, joka edistää myös lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia uusien asioiden oppimiseen.

Toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta. Draamallisessa työtavassa yhdistyvät eri taideaineet, lasten kokemukset ja tietoa, joita työskentelään yhdessä ajankohtaisen aiheen, sadun tai tarinan pohjalta.

3. ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

3.1. Eheyttäminen

Opetus rakennetaan laajoiksi kokonaisuuksiksi eheyttäen. Tällöin opittavia asioita tarkastellaan samanaikaisesti eri sisältöalueiden näkökulmasta.

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Opetus muodostuu kokonaisuuksista jotka liitetään lapsen elämänpiiriin ja maailmankuvaa laajentaviin sisältöihin. Teemakokonaisuuksien valinnassa pyritään löytämään lapsille merkitykselliset asiat ottamalla lapsia mukaan suunnitteluun. Eheyttämisessä oppimisprosessi on sisältöjä tärkeämpi. Monipuolisella työtapojen käytöllä pyritään antamaan lapsille taitoja ja kokemuksia eri tiedonaloista. Esiopetuksen sisältöaluejako on opettajalle suunnittelun apuväline.

3.2. Keskeiset sisältöalueet

Lapselle tarjotaan mahdollisuus tutustua sisältöalueisiin, mutta niiden hallitsemista ei edellytetä.

3.2.1. Kieli ja vuorovaikutus

Kielen merkitys on lapsen kehittymiselle erittäin suuri. Lapsi hahmottaa ympäristöään ja rakentaa maailmankuvaansa kielen avulla. Kieli antaa lapselle välineitä ajatteluun, itseilmaisuun ja

kommunikointiin. Lapset luovat ja välittävät kielen avulla omaa lastenkulttuuriaan. Kieli siirtää lapsille myös suomalaisen kulttuuriperinteen.

Oppimiensa käsitteiden avulla lapsi jäsentää ympäristöään ja rakentaa maailmankuvansa. Esiopetuksessa tulee tukea lapsen ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja oppimisprosessia erityisesti kielen avulla. Näin lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat. Lasta rohkaistaan ja ohjataan niin, että hänestä vähitellen kasvaa aktiivinen puhuja ja kuuntelija monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa, niin arkisissa viestintätilanteissa kuin oppimistilanteissakin. Lapsi totuttuu kertomaan ja keskustelemaan omista tunteistaan, toiveistaan, mielipiteistään ja ajatuksistaan sekä ilmaisemaan suullisesti havaintojaan ja päätelmiään. Lapsi harjaantuu kuunteluun ja kerrontaan. Ryhmän jäsenenä hän totuttuu kuuntelemaan sekä lasten että aikuisten puhetta, osallistumaan keskusteluun ja odottamaan tarvittaessa omaa vuoroaan.

Tavoitteet:

- Lapsi opettelee ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan suullisesti.
- Hän opettelee kuuntelemaan muita ja toimimaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
- Lapsi opettelee kuuntelemaan annettuja ohjeita ja toimimaan niiden perusteella.
- Lapsi harjoittelee ratkomaan ongelmia, tekemään päätelmiä, vertailemaan ja luokittelemaan.
- Lapsen luku- ja kirjoitusvalmiudet lisääntyvät.
- Lapsen kielellinen tietoisuus kehittyy ja hänen sanavarastonsa laajenee.
- Lapsi kiinnostuu satujen, kertomusten, runojen ja lorujen kuuntelemisesta sekä niiden sepittämisestä ja eläytyvästä esittämisestä.

Sisällöt:

- kieli ja vuorovaikutus: keskustelut, puhuminen, kuunteleminen, kyseleminen, perustelut, saduttaminen
- kirjallisuus: luetun kuunteleminen ja kirjojen katselu, kertominen, leikisti lukeminen, lehdet
- kielellinen tietoisuus: tekstit ympäristössä, kielen merkityksen ja rakenteen pohtiminen, sanat, tavut, kirjaimet, äänteet, kielleikit, rytmit, lorut, riimit, monipuoliset pelit
- luku- ja kirjoitusvalmiuksien lisääminen: kirjoitettaessa käytetään suuraakkosia ja opastetaan oikeaan kynäotteeseen, oikeaan kirjoitussuuntaan ja kirjainmuotoihin
- itseilmaisun harjoittaminen: draama- ja leikkiharjoitukset, nukketeatteri, teatteri
- viestintävälineisiin tutustuminen: tietokone, sanoma- ja aikakauslehdet, televisio ja radio

3.2.2. Matematiikka

Matematiikka on tapa ajatella, hahmottaa ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Matematiikka on olennainen osa lapsen ajattelun kehittymistä, avaruudellista hahmottamista ja ongelmanratkaisutaitoja. Havaintomateriaalit ovat esikoululaiselle tuttuja ja kiinnostavia. Oppimiseen ja ihmettelyyn on riittävästi aikaa ja oppimisympäristö mahdollistaa tutkimisen, kokeilemisen, keksimisen, erehtymisen ja onnistumisen.

Matematiikan oppiminen edellyttää käsitteiden ymmärtämistä. Lapsen tulee saada monipuolisia kokemuksia käsitteen eri ilmenemismuodoista. Tarkoin harkitut ja johdonmukaiset opetusmenetelmät, välineet ja kieli ovat keskeisiä käsitteiden muodostusprosessissa. Luokittelun, vertailun ja järjestämisen avulla lapsi tutkii ja jäsentää ympäristönsä esineitä, eliöitä, kappaleita, kuvioita, aineita ja ilmiöitä muotojen ja määrien sekä muiden ominaisuuksien perusteella. Esiopetuksessa on tärkeää kehittää lapsen keskittymistä, kuuntelemista, kommunikointia ja ajattelun taitoja. Matemaattisen ajattelun kehittymisessä on tärkeää, että lapsi oppii tarkkailemaan myös omaa ajattelemistaan. Lasta on kannustettava kertomaan, mitä hän ajattelee tai miten hän ajatteli. Aikuisen tehtävänä

on rakentaa oppimisympäristö, joka tukee ja edistää jokaisen lapsen yksilöllistä matemaattisen ajattelun kehittymistä.

Tavoitteet:

- Esiopetuksessa ensisijaisena tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto matematiikkaa kohtaan. Lapsen tulisi kokea matematiikka hauskana, mielenkiintoisena ja haastavana asiana.
- Kiinnostus ja oppiminen tapahtuvat luontevimmin lapsen oman aktiivisen toiminnan, leikkien ja pelien kautta. Tärkeää on integroida matematiikkaa arkipäivän tapahtumiin ja muuhun toimintaan.
- Lapsen kanssa keskustellen ja lasta havainnoimalla selvitetään lapsen matemaattisen ajattelun taso. Sitä kautta tuetaan lapsen ajattelun kehittymistä kunkin kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla.

Sisältöjä:

- luokittelu ja vertailu, yksi- yhteen vastaavuus
- järjestäminen ja sarjoittaminen
- päättelyminen ja ongelmatehtävät
- tutustutaan lukualueeseen 0-10, tutustutaan yhteen – ja vähennyslaskun käsitteeseen lukualueella 0-10, suurempien lukujen tunnistaminen, jakamisen käsite lapsen arkipäivässä
- lukujonotaidot
- avaruudellinen hahmottaminen, tilan- ja suunnan käsitteet esim. edessä - takana, ylhäällä - alhaalla
- mittauksen käsite vaihtelevilla mittavälineillä
- geometriset muodot: neliö-kuutio, ympyrä-pallo, kolmio, suorakulmio
- ajankäsite: vuodenaajat, vuorokaudenaajat, viikonpäivät, tutustuminen kelloon
- raha: tutustuminen euroon

3.2.3. Etiikka ja katsomus

Opetuksen lähtökohtana on lapsen oma uskonto- ja kulttuuriperinne, myönteinen ja hyväksyvä ilmapiiri, erilaisten vakaumusten kunnioittaminen sekä yhteistyö kodin kanssa. Esiopetuksen eettisen – ja uskonnollisen kasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen elämää toisten lasten ja aikuisten kanssa. Etiikka on läsnä kaikissa arkipäivän tilanteissa.

Lapsen pohtiessa mieltään askarruttavia eettisiä kysymyksiä, niistä keskustellaan lapsen tai ryhmän kanssa. Näin annetaan lapselle uutta mietittävää ja ajattelun rakennusaineita.

Kaikille yhteistä

- Eettinen kasvatusta
- Kulttuurinen katsomuskasvatusta

Huoltajan valinnan mukaan

- Uskontokasvatusta
- Elämäkatsomustietokasvatusta
- Muu opetus

Tiettyyn uskontokuntaan kuuluvien tai uskontokuntiin kuulumattomien lasten vähäisestä määrästä tai muusta erityisestä opetuksen järjestämiseen liittyvästä hyväksyttävästä syystä varhaiskasvatusta voi päättää, että jonkun uskontokunnan mukaista tai elämäkatsomustietokasvatusta ei järjestetä.

Eettinen kasvatusta

Tavoitteet:

- Hyvä itsetunto.
- Eettisesti vastuullisen elämäntavan omaksuminen ja toteuttaminen omassa

toiminnassa, suhteessa muihin ja suhteessa ympäristöön.

- Lapsi oppii miettimään ja perustelemaan omaa toimintaansa ja sen seurauksia.
- Erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyminen.

Sisällöt:

- kohteliaat tavat, itsehillintä
- oikean, väärän, hyvän ja pahan pohdiskelu
- oikeudenmukaisuus, tasa-arvoisuus
- ristiriitojen rauhanomainen ratkaiseminen, anteeksi pyytäminen ja antaminen
- oman ja muiden työn arvostaminen, yhteistyö, auttaminen
- säännöt ja niiden noudattaminen

Menetelminä käytetään esimerkiksi roolileikkejä, keskustelemista ja kuuntelemista.

Kulttuurinen katsomuskasvatus

Tavoitteet:

- Yleissivistyksen kartuttaminen sekä oman katsomuksen että muiden lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja vakaumusten tavoista.
- Kunnioitava suhtautuminen eri uskontojen tapoihin elää ja toimia
- Katsomuksellisen ajattelun kehittyminen lapsen tasolla
- Lapsi saa kysyä ja pohtia asioita ja saada rehellisiä vastauksia häntä askarruttaviin katsomuksellisiin kysymyksiin.
- Mahdollisuus oppia tuntemaan ja arvostamaan kotiseudun kulttuuri- ja luontoperinnettä.

Sisällöt:

- keskustellaan ja pohditaan esiin nousevia katsomuksellisia kysymyksiä arkipäivän tilanteissa
- tutustutaan Jämsän seudun kulttuuri- ja luontoperintöön
- yhteistyö kotien kanssa eri uskontoihin tutustuttaessa.

Uskontokasvatus

Tavoitteet:

- Tutustua kirkkovuoden juhliin ja niiden sanomaan (pääsiäinen, jouluku)
- Tutustua uskonnollisiin juhliin (häät, ristiäiset)
- Tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin
- Tutustua kristillisyyden perussanomaan, anteeksi pyytäminen / saaminen

Sisällöt:

- kristinuskon suurimmat juhlat, tärkeimmät toimitukset ja perinne
- tutustuminen lasten hengelliseen musiikkiin ja kirjallisuuteen
- kotiseurakuntaan tutustuminen, yhteistyö seurakunnan kanssa
- hiljentyminen, rauhallisuuden ja hartauden kokeminen

Elämäkatsomustietokasvatus

Tavoitteet:

- Luoda hyvät ja aidot suhteet kavereihin
- Oppia kantamaan vastuuta luonnosta ja teoistaan

Sisällöt:

- ihmisoikeudet, lapsen oikeudet, reiluus, suvaitsevaisuus, hyväntahtoisuus
- pohtia, kuka ja millainen olen, mihin kuulun ja mitkä asiat ovat minulle tärkeitä
- oikean, väärän, hyvän ja pahan pohdiskelu

3.2.4. Ympäristö- ja luonnontieto

Ympäristö- ja luonnontieto auttaa lasta ymmärtämään ympäristöään, tukee ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä sekä vahvistaa elämyksellistä, kokemuksellista ja emotionaalista suhdetta luontoon ja muuhun ympäristöön. Oppimisen lähtökohtana on lapsen monimuotoinen elinympäristö, jonka tunteminen luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Esiopetuksen tavoitteena ympäristö- ja luonnontiedossa on, että lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä, erilaisia ihmisiä ja kulttuureja sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen lähiympäristöönsä. Lapsi oppii ottamaan omassa toiminnassaan huomioon luonnon monimuotoisuuden, ympäristön viihtyisyyden ja kauneuden sekä toimimaan ympäristöä säästävällä tavalla ja sitä hoitaen. Myönteisen ympäristösuhteen kehittymisen yhtenä edellytyksenä on, että lapsi kokee elinympäristönsä myös turvalliseksi ja kiinnostavaksi tutkimus- ja leikkipaikaksi.

Ympäristöopiskeluun valitaan ongelmakeskeinen tutkiva lähestymistapa.

Lapsi on aktiivinen toimija, vaikka toimiikin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia saada kokemuksia, elämyksiä ja tietoa luonnosta eri aistien kautta havaintojen ja mittauksen avulla (luokittelu, kuvailu, vertailu ja järjestäminen).

Suomessa vuodenaikojen vaihtelut antavat runsaasti mahdollisuuksia luonnon havainnointiin ja tutkimiseen.

Tekemällä oppiminen on mukavaa vaihtelua. Luonnossa liikkuminen ja leikkiminen antavat lapselle iloa ja hyvän olon.

Oman lähiympäristö ja paikallisuus hyödynnetään toiminnassa.

Tavoitteet:

- Lapsi oppii kunnioittamaan elämää ja luontoa.
- Lapsi saa omakohtaisia kokemuksia ja elämyksiä luonnosta.
- Lapsi ymmärtää oman vastuunsa luonnon kunnioittamisessa ja suojelussa.
- Lapsi oppii kierrätystä ja ekologista ajattelutapaa.

Sisällöt:

Sisällöt valitaan esimerkiksi seuraavilta luonnontieteellisiltä aihealueilta ja niissä pitäydytään lapsen elämänpiiriin liittyvissä asioissa. Ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden hankkia arkielämän ymmärtämistä edistäviä tietoja, taitoja ja valmiuksia.

- ihminen (kasvu ja kehitys)
- ihmisen suhde ympäristöön (elämää vaaliva tapa toimia)
- eliöt ja elinympäristöt
- maa ja avaruus (aikakäsitteet)
- ympäristön aineet ja materiaalit
- Suomen kansallisen kulttuurin siirtäminen ja vahvistaminen

3.2.5. Terveys

Hyvä terveydentila luo pohjan lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Esiopetuksessa terveystieteiden opetus on lapsen hyvää perushoitoa ja terveyttä edistävää toimintaa.

Terveystieteiden opetuksena on luoda lapselle mahdollisuus terveelliseen ja turvalliseen kasvuympäristöön ja totuttaa hänet terveyttä edistävään elämäntapaan kokemusten ja tiedon avulla.

Lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniastaan. Lapsen terveellisiä ruokailutottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Toiminnalla

ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistyksen välisestä tasapainosta.

Tavoitteet:

- Antaa lapselle valmiuksia ymmärtää ja ottaa vastuuta omasta terveydestään ja turvallisuudestaan luonnollisissa arkipäivän tilanteissa.
- Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.

Sisällöt:

Fyysinen terveys:

- kasvu ja kehitys
- ruokailutottumukset ja terveellinen ravinto
- liikunta
- henkilökohtainen hygienia
- ulkoilu ja säänmukainen pukeutuminen
- liikkuminen turvallisesti lähiympäristössä
- lepo ja riittävä uni

Psyykinen terveys:

- yleinen turvallisuus
- myönteiset kokemukset ja sosiaalinen kanssakäyminen
- fyysinen ja psyykinen koskemattomuus, kiusaamiseen puuttuminen

Sosiaalinen kasvatus:

- tavat, käyttäytyminen, väkivallattomuus
- myönteiset ihmissuhteet

Mielenkiintoa ja monipuolisuutta lisäävät erilaiset aiheeseen liittyvät teemat ja vierailut.

3.2.6. Fyysinen ja motorinen kehitys

Lapsella on luontainen tarve liikkua ja hän ilmaisee itseään liikkumalla. Fyysisen toiminnan avulla lapsi oppii itsestään ja ympäristöstään. Liikunta on tärkeää lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle ja terveydelle. Motoristen taitojen kehittäminen vaikuttaa myös kielelliseen kehitykseen.

Ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikunnalliseen toimintaan ja leikkiin. Lasta tuetaan toimimaan omatoimisesti, aloitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmässä sekä rohkeasti kaikissa liikuntatilanteissa. Lasta ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle.

Liikuntakasvatusta voidaan toteuttaa mm. erilaisten pelien, leikkien, välinevoimistelun, musiikki- ja mielikuvaliikunnan, ulkoilun, retkien ja tietenkin myös lapsen omaehtoisen liikunnan keinoin. Esiopetuksen liikunnassa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää lähiympäristön urheilumahdollisuuksia kuten urheilukenttää, jäähallia, koulujen liikuntasaleja, pururataa ja luonnon maastoa.

Tavoitteet:

- Positiivinen asenne liikuntaan
- Toiminnan tavoitteellisuus, säännöllisyys, monipuolisuus, leikinomaisuus ja iloisuus
- Liikunnan merkityksen ymmärtäminen
- Sosiaalisten taitojen harjoittelu
- Omatoimisuuden, rohkeuden ja aloitteellisuuden harjoittelu

- Lapsen fyysisen ja motorisen kunnon, liikehallinnan ja motoristen perustaitojen harjaannuttaminen

Sisällöt:

- yhteistoiminnallisuuden harjoittaminen (esim. sääntöjen noudattaminen, häviämisen ja epäonnistumisen hyväksyminen jne.)
- liikunnan perustaidot (kävely, juoksu, ryömiminen, konttaaminen, erilaiset hyppelyt, kiipeily, riippuminen)
- pallon käsittely eri tavoin
- hiihto- ja luistelutaidon alkeet
- vartalon hallinta (tasapaino, notkeus, nopeus, ketteryys)
- suunnan, tilan ja voiman hallinta
- koordinaatiokyky (esim. silmä-käsi- ja silmä-jalkayhteistyö)
- rentoutuminen
- kehon osien tunteminen
- reaktiokyky
- liikerytmi
- erilaiset järjestäytymismuodot (jono, rivi, piiri jne.)
- ohjeen mukaan liikkuminen
- uimahallikäyntejä mahdollisuuksien mukaan

3.2.7. Taide ja kulttuuri

Musiikki- ja taidekokemukset vahvistavat lapsen emotionaalista, tiedollista ja taidollista kehitystä. Taidekasvatuksen tehtävänä on antaa elämyksiä ja kokemuksia, jotka herättävät lapsen uteliaisuuden ja mielikuvituksen. Nämä kokemukset kehittävät myös aistiherkkyyttä.

Lapsella on mahdollisuus kokea iloa, onnistumista ja kauneutta turvallisessa ympäristössä. Oma ja lähiseudun kulttuuritarjontaa hyödyntämällä tutustutaan eri taiteen lajeihin.

Lapselle tarjotaan tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Lapsen kanssa tarkastellaan kuvia ja keskustellaan niiden merkityssisällöistä ja kuvailmaisesta. Lasta ohjataan tutkimaan äänimaailmaa ja musiikin vaikutusta viestinnässä. Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin sekä draaman keinoin, äänenpainoin ja -sävyin, ilmein, elein ja liikkein.

Lapsen kulttuurisen identiteetin vahvistumista ja hänen ymmärrystään omasta kulttuuriperinnöstään ja kulttuurien monimuotoisuudesta tuetaan. Lasta ohjataan arvostamaan ja vaalimaan luonnon ja rakennetun ympäristön sekä esineympäristön esteettisiä ja kulttuurisia arvoja. Lasta rohkaistaan monipuoliseen ilmaisuun erilaisten teemakokonaisuuksien yhteydessä.

Musiikkikasvatus

Tavoitteet:

- Kiinnostuksen viriäminen musiikkia kohtaan
- Musiikista nauttiminen myönteisten kokemusten ja elämysten avulla
- Keskittymiskyvyn, kuuntelutaidon, muistin ja yhteistyökyvyn kehittyminen
- Tutustuminen musiikin peruskäsitteisiin kuten tempo, rytmi ja voimakkuus
- Musiikillisten taitojen kehittäminen: laulaminen, soittaminen, kuuntelu ja musiikkiliikunta
- Ympärillä olevien äänien tiedostaminen
- Oman äänen käyttäminen luontevasti

Sisällöt ja menetelmät:

- laulaminen, esiintyminen
- soittaminen (rytmisoittimet ja oma keho)
- musiikin kuuntelu
- musiikkiliikunta ja laululeikit

- musiikkimaalaus
- musiikkiesitykset ja konsertit
- rentoutuminen

Kuvataidekasvatus

Tavoitteet:

- Lapsi oppii ymmärtämään ja jäsentämään visuaalista maailmaa ja omaa elinympäristöään
- Lapsi oppii monipuoliset kuvallisen ilmaisun keinot ja tutustuu erilaisiin materiaaleihin ja työtekniikoihin
- Luovuuden kehittyminen ja kauneuden havaitseminen ympärillä
- Oman ja toisten työn sekä työn tuloksen arvostaminen
- Positiivisen asenteen luominen tekemistä ja oppimista kohtaan
- Oman työn loppuun saattaminen
- Lapsi nauttii tekemisestä; tekeminen on tärkeämpää kuin tulos.

Sisällöt ja menetelmät:

- havaintojen tekeminen erilaisissa ympäristöissä: ohjataan havaitsemaan väriä, valoa, tilaa, muotoa jne. sekä työskentelemään tehtyjen havaintojen pohjalta
- erilaisten materiaalien ja välineiden käyttö
- värit omien kokemusten ja kokeilujen avulla (päävärit - välivärit)
- sommittelu ja rakentelu monipuolisilla materiaaleilla (lumi, hiekka ja muut luonnon materiaalit, pahvi, kangas jne.)
- taidekuvien ja – teosten tarkastelu sekä niistä keskustelu työn jälkeen
- piirtäminen, maalaaminen ja muovailu
- hankinnoissa huomioidaan toisaalta laadukkuus ja kestävyys sekä jättemateriaalien käyttö

Draama

Tavoitteet:

- Ajatuksien ja tunteiden ilmaisu
- Monipuolinen äänen, ilmeiden ja eleiden käyttö
- Kommunikaatiotaitojen, sosiaalisuuden ja suvaitsevaisuuden kehittyminen

Sisällöt ja menetelmät:

- hyväksyvä ja kannustava asenne sekä vapautuneen ilmapiirin luominen ryhmään on lähtökohtana draaman onnistuneelle käyttämiselle
- ryhmän merkitys draamallisessa työtavassa on suuri
- käytetään hyväksi satuja, tarinoita ja mielikuvitusta ja korostetaan oman kehon ja aistien käyttöä
- lasten omat esitykset
- teatteri, nukketeatteri, pöytä- ja varjoteatteri
- erilaiset viestintävälineet

Käsityö

Tavoitteet:

- Esteettisyyden ja luovuuden tukeminen
- Perustekniikoiden alkeiden harjoittelu
- Erilaisilla materiaaleilla, välineillä ja tekniikoilla työskenteleminen
- Työympäristöstä ja -välineistä huolehtiminen
- Tutustutaan suomalaiseen käsityöperinteeseen ja käsityötaitteeseen
- Opitaan suunnittelemaan ja arvioimaan tehtävää sekä ratkaisemaan esille tulevia ongelmia

Sisällöt:

- tekstiilityö / tekninen työ
- askartelu
- arkiset työtehtävät

4. KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Tässä luvussa kuvataan kasvun ja oppimisen tuen keskeiset tavoitteet ja järjestäminen sekä tuen rakenne. Kasvun ja oppimisen tuen tasot, yleinen, tehostettu ja erityinen tuki kuvataan luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Luvussa 5 esitetään tarkemmin eri tukimuodot ja niiden käyttö tuen eri tasoilla.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Työskentelyn ja tuen perustana esiopetuksessa ovat yhdessä kodin kanssa sovitut, perusturvallisuutta ylläpitävät tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Se edistää lapsen kognitiivista, erityisesti kielellistä, sekä sosioemotionaalista kehitystä, valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja ehkäisee ennalta oppimisvaikeuksia.

Esiopetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä esiopetusryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä lapsien yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Esiopetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin saada tukea kasvuun ja oppimiselleen sekä kehittää oppimisvalmiuksiaan. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi.

Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita ja annetaan kehittymistä edistävää ohjausta ja tukea. Lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten ja kannustavan palautteen avulla sekä tarjotaan mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä lapseen että esiopetuksen toteuttamiseen ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät.

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia. Mikäli lapsi esiopetuksen lisäksi käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja, yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken on tärkeää lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havaitsemiseksi ja tuen toteuttamiseksi.

Tuen tulee muodostaa suunnitelmallinen jatkumo. Esiopetusyksikön johtajalla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan lapselle omassa esiopetusryhmässä, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen esiopetusryhmään tai muuhun soveltuvaan esiopetuksen järjestämispaikkaan. Lapsen esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö ja tarvittavat tukipalvelut tulee järjestää niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Tuki annetaan erilaisin joustavin järjestelyin, kuten samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelyinä.

Eryteisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

4.1. Esiopetuksen yleinen tuki

Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon kaikkien lasten edellytykset ja tarpeet. Työyhteisön toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja lasten erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Opettajalla on vastuu esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta esiopetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää kasvua ja oppimista. Opettaja auttaa lapsia tunnistamaan omat vahvuutensa ja voimavaransa. Eryteisistä huomiota tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja lapsen kanssa. Kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla.

Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja voi laatia myös yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman, jonka avulla lapselle pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Esiopetuksessa voidaan käyttää myös erityisopettajan, erityislastentarhanopettajan sekä avustajan työpanosta keinoina vastata esiopetusryhmän tai yksittäisten lasten tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

4.2. Esiopetuksen tehostettu tuki

Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä lasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, joka kuvataan luvussa 5.1.1. Tehostetun tuen aikana korostuu erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan antaman tuen, lapsen yksilöllisen ohjauksen, joustavien ryhmittelyjen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Myös oppilashuollon osuutta lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. On tärkeää huolehtia lapsen mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea lapsen myönteistä käsitystä itsestään.

Lapsen kasvua ja oppimista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arviointiin. Pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet

- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Lapsen esiopetuksen opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään. Tämän käsittelyn jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan hänelle laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

4.3. Esiopetuksen erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista esiopetuksen tukimuodoista. Käytettävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätöksen valmistelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja sen tekee opetusjohtaja. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Lapsen oikeusturvan ja esiopetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkittamis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä pedagoginen selvitys.

Pedagogisen selvityksen laatimistaan varten varhaiskasvatuksen erityisopettaja hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdyn selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta.

Selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Erytisen tuen tarpeellisuus tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

4.4. Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.4.1. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva, kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Sitä voidaan käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta lapsen tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa myös pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Tehostettua tukea varten laadittavan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

- lapsen edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arviota ja sen yhteydessä kerättyä tietoa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle lapselle voidaan laatia lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Suunnitelma sisältää soveltuvien osien samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Lapsen esiopetusta voidaan myös syventää tai laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua lapsen valmiuksien kannalta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan aina lapselle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan kanssa. Tehostetun tuen vaiheessa tukitoimien järjestelmällinen suunnittelu tukee lapsen kasvua ja oppimista. Lapselle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Erityinen tuki

Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelman sijasta henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Lomakkeet: <http://www.peda.net/veraja/jamsa/erityisopetus>

tuen kolmiportaisuus->kaaviokuva
yleinen tuki->pedagoginen arvio
tehostettu tuki->oppimissuunnitelma
erityinen tuki->pedagoginen selvitys (uusi tulossa)

4.4.2. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksytyyn esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja koordinoi HOJKS-työtä ja HOJKS:n seuranta.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki

- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalvelujen järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen järjestämisestä muun esiopetuksen yhteydessä ja/tai erityisryhmässä
- kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta ja valvonnasta
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea tehtyä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla sekä otetaan huomioon mahdollisessa pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakekeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen HOJKS-tarpeiden mukaisesti. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä esiopetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKSiin ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

Lomakkeet: <http://www.peda.net/veraja/jamsa/erityisopetus>

HOJKS-lomake (uusi tulossa)
erityisen tuen päätös (uusi tulossa)

5. KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA

5.1. Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1. Erityisopetus

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea lapsen oppimista.

Sellaisen lapsen, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKSin laatimisen yhteydessä luvussa 4.5.2. on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään lapsen etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun esiopetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisryhmässä tai muussa soveltuvassa

paikassa. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

Esiopetuksen opettaja tarvitsee taitoa käyttää lasten erilaisia tarpeita tukevia pedagogisia menetelmiä ja työskentelytapoja. Erityisopettajalla ja erityislastentarhanopettajalla on lisäksi asiantuntijuutta, jota tarvitaan erityisopetuksen aikana.

5.1.2. Pidentetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidentetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidentettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidentetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista erityisen tuen päätöksen osana. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä osana erityisen tuen päätöstä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa riittävän ajoissa tietoa pidentetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidentettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidentettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen opetusjohtajan hallintopäätös.

Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan aina henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. HOJKSin laatimisessa noudatetaan kohdan 4.4.2 mukaisia ohjeita. Jos lapsi ei enää kuulu pidentetyn oppivelvollisuuden piiriin, tulee tehdä päätös pidentetyn oppivelvollisuuden päättämisestä osana erityisen tuen päätöksen muutosta siten kuin kohdassa 4.3. on ohjeistettu. Päätöksen jälkeen lapsi siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

5.2. Esiopetuksen muu tuki

5.2.1. Yhteistyö kotien kanssa

Huoltajille annetaan tietoa esiopetuksen opetussuunnitelmasta, esiopetuksen järjestämisestä, lapsen tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja esiopetuksen väliseen yhteistyöhön sekä esiopetusyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Huoltajille tulee antaa tietoa myös esiopetuksen oppilashuollon toiminnasta sekä esiopetusyksikön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Käsiteltäessä yksittäisen lapsen tukea koskevaa asiaa, huoltajalle tulee antaa tietoa lasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys lasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Esiopetuksessa kasvatushenkilöstön tehtävänä on tukea kotien kasvatustyötä. Yhteinen kasvatustuu toteutuu yhdistämällä huoltajien asiantuntemus omasta lapsestaan sekä esiopetuksen kasvatushenkilöstön asiantuntemus omasta alastaan. Avoimessa yhteistyössä tärkeintä on lapsen ja perheen tarpeiden huomioiminen. Esiopetuksen alkuvaiheessa täytetään yhdessä lapsen huoltajien kanssa havainnointilomake. Läpikäymällä yhteisiä havaintoja lapsesta pyritään turvaamaan lapsen kehitykselle ja oppimiselle parhaat edellytykset. Esiopetuksen loppuvaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista erityistarpeista lapsen opettajien ja oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa.

Vastuu yhteistyön suunnittelusta ja käytännön toteuttamisesta toimintavuosittain on esiopetusyksikön johtajalla (päiväkodin johtaja/ koulunjohtaja)

5.2.2. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina esiopetuspäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esiopetusyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset lapset että lapsen kanssa toimivat aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida. Lapsen omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä lapsen identiteetin muotoutumiseen.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten lapsen sijoittuminen esiopetustilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa lasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea esiopetuksessa lapsia kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä lasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta työskentelystään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai koko esiopetusryhmälle. Lapsikohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän kasvua ja oppimista. Avustaja tukee lasta kasvuun ja oppimiseen sekä niitä tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa lasta esiopetuksen päivittäisissä tilanteissa.

Tulkittamispalveluja varten tutkitaan tapauskohtaisesti pystytäänkö lapselle tarjoamaan tukitoimien avulla täysipainoista esiopetusta omalla paikkakunnalla. Muutoin voidaan käyttää ostopalvelua. Avustaja- ja tulkittamispalveluista esiopetusyksikön johtaja tekee esityksen tukipalveluryhmälle (koulu yksikkönä) tai varhaiskasvatusjohtajalle (päiväkoti yksikkönä). Varhaiskasvatusjohtaja ja opetusjohtaja tukipalveluryhmän esityksestä tekevät päätöksen avustaja- ja tulkittamispalvelun määrästä. Myönnetty tulkittamis- ja avustajatarve valmistellaan opettajien toimesta varhaiskasvatuksen erityisopettajan koordinoimana osaksi eri tukimuotojen pedagogisia asiakirjoja tai erityisen tuen päätöstä.

Tulkittaminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Lapsi saattaa tarvita tulkittamis- tai avustajapalveluja ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

Tulkittaminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota arvioidaan lapsen tulkittamis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos lapsi on saanut tulkittamis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus.

Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat tulkittamis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkittamis- ja avustamispalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tulkittaminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Lapsen tehostetun tuen aikana saamien tulkittamis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkittamis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkittamis- ja avustajapalveluista. Lapselle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan lapselle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkittamisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana lapsi tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

5.2.3. Kouluvalmiuksien arviointi

Esiopetuksen tavoitteena on antaa kullekin lapselle sellaista tukea ja opetusta, että hän saavuttaisi koulunkäynnin aloittamiseen tarvittavat valmiudet. Esiopetusvuoden alkaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) kiertää kaikissa esiopetusryhmissä ja keskustelee ryhmän kasvatushenkilöstön kanssa lasten vahvuuksista ja tuen tarpeista. Tarvittaessa veo voi seurata lapsen kehitystä ja oppimista joko ryhmä- tai yksilötilanteissa.

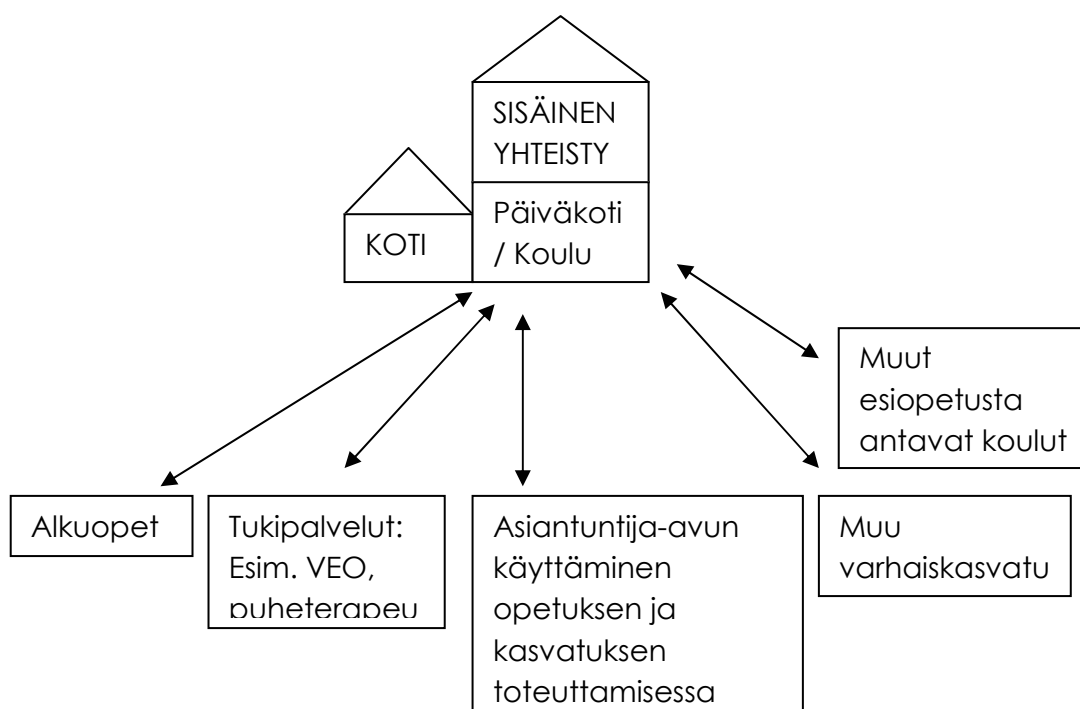
Esiopetusvuoden aikana lapsen kehitystä ja oppimista seurataan ja arvioidaan esiopetusryhmässä havainnointilomakkeen sekä erilaisten arviointimenetelmien mukaan. Jämsän esiopetuksessa ovat käytössä seuraavat arviointimenetelmät: 5-vuotisarviointi, kontrolloitu piirrostarckkailu (KPT), Makeko ja Breuer Weuffenin erottelukoe sekä havainnointilomake (ns. Turun malli). Kaikista esiopetusikäisistä lapsista täytetään tiedonsiirtolomake esiopetuksesta kouluun.

Mikäli huoltajien kanssa käytyjen arviointikeskustelujen ja arviointimenetelmien perusteella lapsen kouluun siirtymistä tai luokkamuotoa vielä pohditaan, lapsi ohjataan päiväkodissa tehtävään kouluvalmiuden ryhmätutkimukseen ja mahdollisesti psykologin yksilötutkimuksiin.

Jos kouluvalmiustutkimusten perusteella on syytä epäillä lapsen selviytymistä yleisopetuksessa, keskustellaan yhdessä huoltajan ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa lapsen tulevasta koulumuodosta. Koulun voi aloittaa esiopetusryhmässä (11-vuotinen oppioikeus), yleisopetuksessa tuettuna, pienluokassa tai erityisluokassa.

LIITE: Tiedonsiirtolomake

5.2.4. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa

5.3. Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1. Oppilashuolto

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen. Esiopetuksessa olevan lapsen yksilölliset terveystarkastukset ja yksilöllinen terveysneuvonta järjestetään kansanterveyslain mukaisina neuvolapalveluina.

Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Esiopetuksen oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetusyksikössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuollolla edistetään lapsen tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä sekä tuetaan oppimista.

Esiopetuksen oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko yhteisön ja esiopetusryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että lapsen yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esiopetuksen arjessa.

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä. Oppilashuollon tehtävänä on seurata ja tukea jokaisen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea lasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan

menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja terveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon lapsen kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi.

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioitava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Työssä tulee turvata se, että huoltajan ja lapsen näkemyksiä kuunnellaan. Esiopetuksen oppilashuoltotyöstä ja sen toimintaan liittyvistä menettelytavoista tulee antaa tietoa huoltajalle. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten lasta koskevan oppilashuollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu.

Esiopetuksen oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään oppilashuoltoryhmässä. Oppilashuoltotyöhön osallistuvat yhteistyössä myös kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavia viranomaisia joko pysyvinä jäseninä tai asiantuntijajäseninä erikseen kutsuttaessa. Oppilashuoltotyössä sovitaan yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista.

Oppilashuoltotyöryhmän työn järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisten tai yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Yhteisön terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan kehittää laajassa moniammatillisessa yhteistyössä. Tällöin oppilashuollon yhteistyöhön voi osallistua eri toimijoita salassapidon estämättä toisin kuin yksittäistä oppilasta koskevassa asiassa, jonka käsittely kuvataan luvussa 5.3.3.

Esiopetuksen ruokailu

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵⁶. Ruokailuhetki on lapselle tärkeä ja se tukee lapsen tervettä kasvua ja kehitystä osana esiopetusta. Ruokailun järjestämisessä ja ohjauksessa otetaan huomioon ruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, terveys-, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Lapsille annetaan mahdollisuus osallistua ruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Ruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön ja ruokailusta vastaavan Jämsän Aterian henkilöstön kesken. Yhteistyössä huoltajan ja lapsen sekä terveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta lapsen yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.

5.3.2. Turvallisuuden edistäminen

Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa. Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan lapsen ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Esiopetuksen yksiköiden on laadittava koulujen järjestyssääntöjä vastaavat ohjeet oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Ohjeet tulee hyväksyttää sivistyslautakunnalla ja yksikön johtajan tulee toimeenpanna ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville. Väkivalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä,

psykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla lapsi, aikuinen tai esiopetusyhteisön ulkopuolinen henkilö.

1) Kiusaamisen määritelmä

- Kiusaaminen on päiväkodissa, koulussa tai oppilaitoksessa yhteen oppilaaseen / opiskelijaan kohdistuvaa negatiivista (suoraa tai epäsuoraa) toimintaa, jolle on tyypillistä toistuvuus. Kysymyksessä eivät ole yksittäiset hyökkäykset, jotka kohdistuvat milloin kehenkin oppilaaseen / opiskelijaan, vaan yksi lapsi tai nuori jopa aikuisopiskelija on systemaattisen ahdistelun kohteena.

Esimerkkejä:

- Kiusaaminen on sitä, kun toiset aiheuttavat tahallaan ja toistuvasti pahaa mieltä jollekin oppilaalle.
- Nimittely ja pilkkaaminen on kiusaamista, jos samaa lasta nimitellään aina uudestaan ja uudestaan.
- Tönnöttäminen ja lyöminen on kiusaamista, jos tönnötetään ja lyödään aina yhtä ja samaa lasta.
- Syrjittäminen ja yksin jättäminenkin on kiusaamista, jos yksi jätetään jatkuvasti joukon ulkopuolelle.

- Kaikki päiväkodissa tai koulussa tapahtuva satunnainen, milloin kehenkin kohdistuva kiusoittelu tai haitanteko ei ole kiusaamista, ei myöskään kahden tasaväkisen oppilaan välienselvittely tai jatkuva toisilleen naljailu.

2) Toimenpiteet

Tärkeätä on se, että kiusaamiseen puututaan välittömästi.

- Se henkilö, joka näkee tai saa tietää, puuttuu tilanteeseen ja ilmoittaa esiopetusryhmän opettajalle, luokanopettajalle/luokanvalvojalle.
- Oma esiopettaja/luokanopettaja/luokanvalvoja, tarvittaessa toisen opettajan kanssa selvittää tapauksen.
- Jos kiusaaminen osoittautuu laajemmaksi tai vakavammaksi tai jatkuu edelleen, mukaan tulee päiväkodin johtaja/ rehtori, kuraattori ja/tai terveydenhoitaja. Asiaa käsitellään myös oppilashuoltotyöryhmässä.
- Vanhempiin otetaan yhteyttä aina, kun kyse on kiusaamisesta. Päiväkodin johtajaa/rehtoria ja koulukuraattoria informoidaan asiasta (dokumentointilomakkeen kopio).
- Kun kyse on pahoinpitelystä tai fyysisestä väkivallasta, asia voidaan antaa poliisin tutkittavaksi. Alle 15-vuotiaaseen kohdistuva pahoinpitely on aina virallisen syytteen alainen rikos ja päiväkodin johtaja/ rehtori ja opettaja muiden ohessa ovat oikeutettuja tekemään asiasta rikosilmoituksen poliisille.
- Lastensuojelulain 40§:n mukaan mm. koulutoimen palveluksessa olevalla henkilöllä on ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluviranomaisille, jos hän virkaa tai tointa hoitaessaan on saanut tietää ilmeisestä perhe- tai yksilökohtaisen suojelun tarpeesta olevasta henkilöstä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä puhelimitse sosiaalityöntekijälle tai kirjallisesti. (Lomakkeita löytyy kouluilta ja päiväkodeista)

Periaate on se, että kiusaamisasioiden selvittelystä huolehditaan koulun tasolla.

2) Kiusaamislomake (dokumentointi)

Kiusaamistapaukset tulee dokumentoida ja raportti on viranomaistyössä syntynyt asiakirja. Asiakirja arkistoidaan kymmeneksi vuodeksi. Vanhemmat saavat sen nähdä halutessaan.

Liitteenä kiusaamisen / konfliktin dokumentointiin tarkoitettu lomake.

[Tiedosto \[kiusaamislomake.doc\]](#)

http://opspro.peda.net/jamsa/viewer.php3?DB=jamsaops&mode=2&document_id=451

3) Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Keinot: Tiedotus päiväkodin/ koulun tiedotuslehdessä, vanhempain illoissa, vanhempain yhdistyksissä jne. Tiedottamalla tuodaan yleiseen tietoon menettelytavat, joiden mukaan

toimitaan kiusaamistapauksissa. Tiedotus myös koko päiväkodin/ koulun henkilöstölle.

Ohjeistus: Välituntivalvojalle laaditaan valvontaa koskevat ohjeet. Valvontaohjeet saatetaan myös vanhempien tietoon. Ohjeistus on tärkeä myös opettajan oikeusturvan kannalta. Välituntivalvojan näkyminen välitunnilla on tärkeää ainakin esiopetuksessa ja alakouluissa.

Kaikki päiväkodin/ koulun työntekijät ovat velvollisia puuttumaan kiusaamistilanteisiin.

Koulumatkoille ei valvontaa voida ulottaa. Koulumatkoilla tapahtuneesta kiusaamisen aiheuttamasta vammasta tehdään koulussa tapaturmailmoitus, koska koulun vakuutus kattaa myös koulumatkat.

- Päiväkodin/ koulun työilmapiirin parantaminen ja seuraaminen
- toisen huomioon ottamisen opettaminen
- havainnointi, esim. ryhmän/ luokan sosiogrammit
- tapakasvatus – hyvät tavat, päiväkodin/ koulun juhlakulttuuri
- eri henkilökuntaryhmien yhteistoiminta
- kummiluokkatoiminta ja/ tai tukioppilastoiminta lähiperuskoulun kanssa
- muut mahdolliset toimintatavat
- Viisaasti verkossa - ohjeistus verkkokiusaamisen ennaltaehkäisyyn

Seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän ennaltaehkäisyssä käytetään samoja keinoja kuin kiusaamisenkin ehkäisyssä.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla rakennukseen, opetustiloihin, välineisiin, opetusjärjestelyihin, opetustilanteisiin sekä esiopetusyhteisön ulkopuolella tapahtuvaan esiopetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Pelastuslaitoksen ja poliisin kanssa yhteistyössä laadittujen kiinteistökohtaisten turvallisuus/ pelastussuunnitelmien harjoittelu ja päivittämisen vastuu on esiopetusyksikön johtajalla.

Oppilailla on oikeus maksuttomaan koulukuljetukseen päivähoidosta tai kotoa esiopetukseen ja esiopetuksesta päivähoitoon tai kotiin Jämsän kaupungin koulukuljetusohjeiden mukaisesti. (http://www.jamsa.fi/koulutus_ja_opiskelu/.koulukuljetus.html/10161.pdf) Vastuu kuljetusten turvallisuudesta on liikenteen harjoittajalla. Esiopetusyksikön on kuitenkin luotava yhteistyömallit, jolla esiopetusyksikön turvallisuuskulttuuri on käytössä myös esiopetuskuljetuksissa.

Tapaturmien ehkäisyyn liittyvässä ohjeistuksessa otetaan huomioon tapaturmien torjunnan kansalliset linjaukset sekä toiminnan edellyttämä yhteistyö. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan tapaturmien ennaltaehkäisyyn, ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan liittyvistä menettelytavoista. Niistä annetaan tietoa lapselle ja huoltajalle.

Esiopetuksen turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma.

(http://intra.jamsa.fi/henkilostoasiat/tyosuojelu/tyontekijan_oikeudet_ja_velvollisuudet.html)
(http://intra.jamsa.fi/henkilostoasiat/tyosuojelu/.tyosuojelun_toimintaohjelma.html/15456.pdf)

5.3.3. Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa. Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokanvalvoja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös

opinto-ohjaaja ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

Esiopetuksessa lapsen asian käsittelyn voidaan katsoa kuuluvan välittömästi lisäksi päiväkodin johtajalle, esiopetuksen opettajalle ja erityislastentarhanopettajalle. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kuitenkin kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä ja esiopetusyksikössä varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia lasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi. Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta. Lapselle esiopetuksen päätteeksi annettavat osallistumistodistukset ovat julkisia.

Salassapitovelvollisia ovat esiopetuksesta vastaava rehtori tai päiväkodin johtaja, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, terveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä esiopetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet. Myöskään muut esiopetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt kuten päivähoiton henkilöstö eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamiaan salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä myös esiopetuksessa oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta. Esiopetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen esiopetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen, myös esiopetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot.

6. ERI KIELI-JA KULTTUURIRYHMIEN SEKÄ ERITYISEN KOULUTUSTEHTÄVÄN MUKAINEN ESIOPETUS, VIERASKIELINEN ESIOPETUS JA KOTIMAISTEN KIELTEN KIELIKYLPY

6.1 Saamenkieliset

Esiopetusta voidaan antaa jollakin kolmesta Suomessa puhuttavista saamen kielistä: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. Saamen kielellä annettavan esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Lisäksi saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista. Tavoitteena on myös lisätä lapsen valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä ja oppia saamen kieltä ja kielellä.

Saamelaisalueen koulut ja päiväkodit ovat osa monikulttuurista yhteiskuntaa. Esiopetuksen tavoitteena on kasvattaa lasta monikielisyyteen ja – kulttuurisuuteen sekä opettaa häntä kunnioittamaan alueensa kieliä ja kulttuureja. Tärkeää on painottaa saamelaisten yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen.

Esiopetuksen tulee vahvistaa ja edistää lasten saamelaista identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Lapselle tulee kasvatuksen ja opetuksen avulla antaa mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Opetuksen painoalueita ovat saamelainen kulttuuri, erityisesti joiku ja käsityöt, elinkeinot, elämäntapa ja paikallinen luonto. Kielellisen ja kulttuuriperinteen jatkumista tulee edistää yhteistyössä paikallisen yhteisön kanssa.

6.2 Romanikieliset

Romanilasten esiopetuksessa otetaan huomioon romanikulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta sekä antaa hänelle mahdollisuus toimivaan kaksikieliseen kulttuuri-identiteettiin.

Romanikielen opetuksen tavoitteet ovat tutustuttaa lasta leikin ja lorujen avulla romanikieleen, laajentaa sanavarastoa, edistää lausetajua ja rohkaista käyttämään omaa kieltä keskinäisessä kanssakäymisessä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista sekä kertoa romanikulttuurista, elämäntavasta, ammateista ja historiasta. Romanilasten tulee saada esiopetuksessa erityisesti opetusta suomen/ruotsin kielessä ja kädentaidoissa.

6.3 Viittomakieliset

Viittomakielisessä opetuksessa lasten kielitausta voi olla jokin seuraavista: viittomakieli äidinkielenä, ensikielenä tai toisena kielenä. Viittomakielinen esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut kytkeytyvät läheisesti lasten kielitaustaan, joka otetaan erityisesti huomioon laadittaessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa tai henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Lapselle tulee antaa kasvatuksen ja opetuksen myötä mahdollisuus omaksua viittomakielinen kulttuuriperintö.

Viittomakielisen esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä ympäristössä. Tavoitteena on myös tutustuttaa lapsi valtakulttuurin ja viittomakielisen kulttuurin eroihin, kuten äänimaailman ilmiöihin ja puhuttuun kieleen sekä tulkkipalvelun käyttöön. Esiopetuksen tavoitteet saavutetaan aikuisen ja lapsen välisessä viittomakielisessä

vuorovaikutuksessa. Siinä otetaan huomioon, että lapsen kanssa viestitään pääasiallisesti visuaalisen kanavan kautta. Sekaryhmässä esiopetus toteutetaan siten, että viittomakielinen lapsi voi osallistua siihen mahdollisimman täysipainoisesti. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkausta.

6.4 Maahanmuuttajat

Esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen opetus on mahdollista järjestää muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Esiopetukseen osallistuvia maahanmuuttajia erottaa toisistaan kieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Lasten taustat otetaan huomioon, vaikka opetuksessa toteutetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lisäksi maahanmuuttajien opetuksella on erityistavoitteita, joihin pyritään paikallisten resurssien ja erilaisten ratkaisumallien rajoissa. Opetuksella tuetaan suomen/ruotsin kielen ja mikäli mahdollista myös lapsen äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä. Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tavoite on, että lapsi saavuttaa perusopetuksen aikana mahdollisimman toimivan suomen/ruotsin kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla. Hyvän suomen/ruotsin kielen hallinnan keskeisinä edellytyksinä ovat äidinkielen hallinta ja tavoitteinen oppiminen. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus opiskella suomea/ruotsia sekä ohjauksessa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomen/ruotsinkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin, kotouttavat suomalaiseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Tämä opetus ja lapsen äidinkielen oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin.

Lapsen äidinkielen opetuksen tavoitteet puolestaan ovat ajattelun kehittyminen, itsetunnon ja persoonallisuuden ehyt kasvu sekä kielenkäyttötaitojen vahvistuminen. Keskeisellä sijalla on lapsen ilmaisukielen ja -rohkeuden lisääntyminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden esittäminen. Kulttuuriryhmän mukaan joko kerrottu tai kirjoitettu satu- ja tarinaperinne ovat keskeistä aineistoa. Oman kulttuurin tukemisen tavoitteena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kulttuuria tukevan esiopetuksen päämääränä on omanarvontuntoinen, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä, yhteiskuntaan integroitunut kaksikielinen ja -kulttuurinen aikuinen, joka kykenee siirtämään omaa kulttuuriperintöään lapsilleen.

6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Perusteiden lähtökohdat

Perusopetuslain 628/1998 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen, myös esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityisen maailmankatsomuksellisen koulutustehtävän mukainen opetus voi perustua esimerkiksi tiettyyn uskonnolliseen tai kulttuuriseen katsomukseen. Kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva opetus voi puolestaan olla johonkin tiettyyn pedagogiikkaan nojaavaa.

Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Tämän määräyksen lähtökohtana on perusopetuslain 3 §, jonka mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Lisäksi lähtökohtina ovat valtioneuvoston perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta antaman asetuksen (1435/2001) 2-4 §:ssä määritellyt opetuksen valtakunnalliset tavoitteet ja asetuksen 5 § 1 momentissa määritellyt esiopetuksen erityiset tavoitteet sekä kyseisen asetuksen 3 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa oppilaalle annetaan myös opetuksen perustana olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Erityiseen tehtävään perustuvassa esiopetuksessa noudatettava opetussuunnitelma voi olla omaleimainen edellä mainittujen normien ja opetuksen järjestämisluvan määrittämällä tavalla.

Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

Kasvatuksen ja opetuksen tulee tukea perusopetuslaissa tarkoitetulle esiopetukselle valtioneuvoston perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja tuntijaosta antaman asetuksen 2- 4 §:ssä määriteltyjen valtakunnallisten tavoitteiden sekä lisäksi saman asetuksen 5 §:n 1 momentissa määriteltyjen esiopetuksen erityisten tavoitteiden saavuttamista. Erityisen tehtävän mukainen maailmankatsomus tai erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen arvoissa, kasvatustavoitteissa, toiminta-ajatuksessa ja toimintakulttuurissa. Lisäksi erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä pedagogisina ratkaisuin, jotka konkretisoivat oppimiskäsitystä opetusjärjestelyjen ja – menetelmien sekä työtapojen ja oppimisympäristöjen avulla.

Toiminta, kasvatustavoitteet ja opetus eivät voi kuitenkaan olla ristiriidassa esiopetukselle asetettujen yleisten kasvatustavoitteiden ja opetukselle asetettujen tavoitteiden kanssa. Ne eivät myöskään voi olla lähtökohdiltaan sellaisia, että ne pyrkivät vaikuttamaan siihen, että esiopetuksessa oleva lapsi sitoutuu kyseiseen maailmankatsomukseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen tai kasvatusopillisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustavalliseen näkemykseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen.

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa tulee kuvata opetuksen perustana olevat yleiset ja erityiseen maailmankatsomukseen perustuvat arvot, erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva toiminta-ajatus, kasvatustavoitteet ja toimintakulttuuri sekä kasvatustavalliset lähtökohdat ja pedagogiset ratkaisut (erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa) ja niiden näkyminen esiopetuksen toiminnassa.

Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva esiopetus

Erityisen maailmankatsomukselliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä.

Esiopetukseen sisällytetty maailmankatsomuksellinen aines ei saa olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa.

Esiopetuksen yleisiä tavoitteita täydentävän katsomuksellisen aineksen tulee käydä selkeästi ilmi esiopetuksen järjestäjän opetussuunnitelmasta.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen maailmankatsomukselliset lähtökohdat ja painotukset.

Erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä

esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä. Esiopetuksessa erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen erilaisina pedagogisina ratkaisuin, joissa korostuu ihmisen kehittyminen taiteen ja käytännön toiminnan myötä tai läpäisyperiaatteella aineksena, joka täydentää opetussuunnitelman perusteissa ilmaistuja tavoitteita ja esiopetuksen keskeisiä sisältöalueita niitä muuttamatta. Esiopetukseen sisällytetty aines ei saa olla tavoitteiltaan, sisällöiltään tai toteuttamistavaltaan ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja

opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa. Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä selkeästi ilmi erityiseen kasvatusopilliseen tehtävään perustuva opetus ja yleisiä tavoitteita täydentävä aines.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen kasvatusfilosofiset ja pedagogiset lähtökohdat.

6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten

kielten kielikylypy

Esiopetuksen järjestäminen on mahdollista perustaa erilaisille pedagogisille ratkaisuille, joissa korostuu kieli. Tällaisia ovat esimerkiksi vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylypy. Näitä ratkaisuja käytettäessä on erityisen tärkeää, että lapsen huoltaja saa riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoitteista. Esiopetuksen opetuskielestä on säädetty perusopetuslaissa.

Esiopetuksen opetuskielellä ja muulla kielellä annettava esiopetus muodostavat kokonaisuuden. Yleistavoitteiden lisäksi tällaisessa esiopetuksessa pyritään erityistavoitteisiin. Suppeimmillaan tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto kieltä kohtaan. Laajimmillaan pyritään luomaan lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Etätavoitteena voi tällöin olla, että lapsi pystyy perusopetukseen siirryttyään opiskelemaan sekä esiopetuksen opetuskielellä että kyseisellä muulla kielellä. Jos ryhmässä on kielelliseltä taustaltaan erilaisia lapsia, heidän kielelliset tavoitteensakin ovat erilaiset. Niiden saavuttamista tuetaan tarvittaessa opetusta eriyttämällä. Mitä laajempaa muun kielen käyttö esiopetuksessa on, sitä suurempia vaatimuksia se asettaa oppimisympäristölle.

7. ARVIOINTI

7.1. Esiopetuksen lapsikohtaiset tavoitesuunnitelmat

Esiopetuksen alkaessa voidaan tehdä lapsikohtaiset tavoitesuunnitelmat. Pohjana käytetään aikaisempia arviointimenetelmiä kuten 5-vuotisarviointia ja keskusteluja vanhempien kanssa.

Lapsen taitoja havainnoidaan ja dokumentoidaan säännöllisesti:

- arviointikeskustelut huoltajan kanssa
- havainnointi toiminta- ja leikki tilanteissa
- Havainnointilomake
- KPT (kontrolloitu piirrostarckkailu)
- Breuer-Weuffen erottelukoe
- MAKEKO esiopetuksen alussa ja lopussa

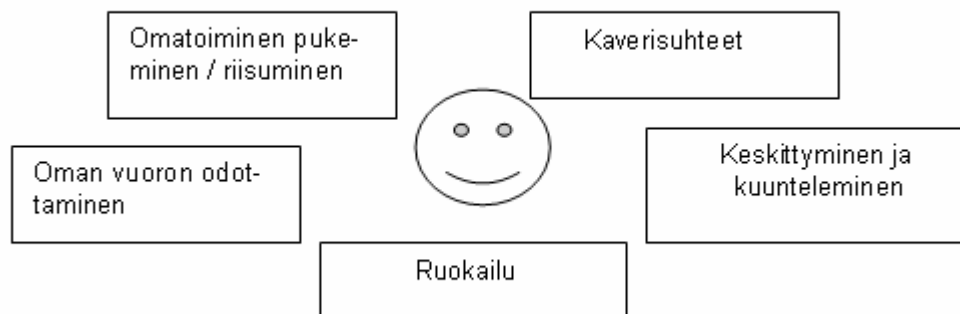
Esiopetuksen arviointi koskee lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen arviointia ja lapsen omaa arviointia. Lapsen kasvua ja kehitystä tulee arvioida kokonaisvaltaisesti.

Arvioinnissa tulee kiinnittää huomio oppimisprosessiin ja miten sen avulla lapsen yksilöllistä kehitystä tuetaan.

7.2. Lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta

Itsearviointia tehdään lapsen minäkuvan, oman työskentelyn jäsentämisen ja itsetunnon kehittymisen tueksi.

Syksyllä lasten kanssa harjoitellaan itsearviointia arjen tilanteista. Seuraavista asioista keskustellaan ja niitä dokumentoidaan:

Keväällä keskustellaan ja kirjataan ylös edellisen lisäksi lapsen kiinnostusta esiopetuksen sisältöalueisiin.

Arviointiin osallistuu

- Ryhmän opettajat ja muu ryhmän henkilökunta
- Vanhemmat
- Lapset yhdessä ja erikseen

7.3. Esiopetuksesta annettava osallistumistodistus

Esiopetuksesta annetaan osallistumistodistus. Kukin esiopetusta antava yksikkö täydentää osallistumistodistusta esimerkiksi kuvilla tai kansilla.

7.4. Esiopetuksen toteutumisen arviointi

Arviointi ja seurantatyöryhmän jäseninä ovat varhaiskasvatusjohtaja, opetusjohtaja, 1 luokanopettaja, erityisopettaja sekä 2 lastentarhanopettajaa. Kokoonkutsujana toimii varhaiskasvatusjohtaja. Työryhmä tarkistaa, että esiopetussuunnitelma vastaa annettua lakia. Arviointi- ja seurantatyöryhmä tutustuu valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta tehtyyn Jämsän kaupungin esiopetussuunnitelmaan ja seuraa sekä valvoo, että opetussuunnitelmaa noudatetaan esiopetusta antavissa toimipisteissä.

7.5. Esiopetuksen opetussuunnitelman arviointi

Opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä täydennetään, tarkennetaan ja muokataan jatkuvasti Jämsässä esiopetusta antavien opettajien avulla. Opetussuunnitelma on prosessi, joka kehittyy ja muuttuu vuorovaikutuksessa käytännön työn kanssa. Opetussuunnitelmaa tarkistettaessa on työssä hyvä olla mukana ensimmäisen opetussuunnitelmatyöryhmän jäseniä.

Opetussuunnitelman toteutumista arvioivat

- Esiopetusta antavan yksiköiden johtajat
- Esiopettajat ja ryhmän muu henkilökunta
- Esiopetuksessa mukana olevat lapset
- Lasten vanhemmat

Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten on onnistuttu lapsen yksilöllisessä tukemisessa ja ohjaamisessa. Lisäksi kiinnitetään huomiota oppimisprosessiin ja oppimisympäristön toteuttamiseen.

Syksyllä vanhemmille kerrotaan esiopetuksen tavoitteista ja opetussuunnitelmasta. Vanhempia kannustetaan arvioimaan ja antamaan palautetta opetussuunnitelman toteutumisesta.

Esiopetuksen opetussuunnitelman arvioimiseksi ja kehittämiseksi esiopettajat kokoontuvat pari kertaa vuodessa keskustelemaan opetussuunnitelman toteutumisesta.